

ЯРОСЛАВ БОГДАН
Рудницький

J. B. Rudnyckyj

A BIOGRAPHICAL SKETCH

УКРАЇНСЬКА МОГИЛАНСЬКО-МАЗЕПИНСЬКА
АКАДЕМІЯ НАУК
ACADEMIA SCIENTIARUM
MOHYLO-MAZEPIANA UKRAINENSIS
UKRAINIAN MOHYLO-MAZEPIAN
ACADEMY OF SCIENCES.

СЕРІЯ: БІО-БІБЛІОГРАФІЇ
SERIES: BIO-BIBLIOGRAPHY
Ч. V

1992

ТАНЯ НОСКО-ОБОРОНІВ

ЯРОСЛАВ БОГДАН
Рудницький

J. B. Rudnyckyj

A BIOGRAPHICAL SKETCH

diasporiana.org.ua

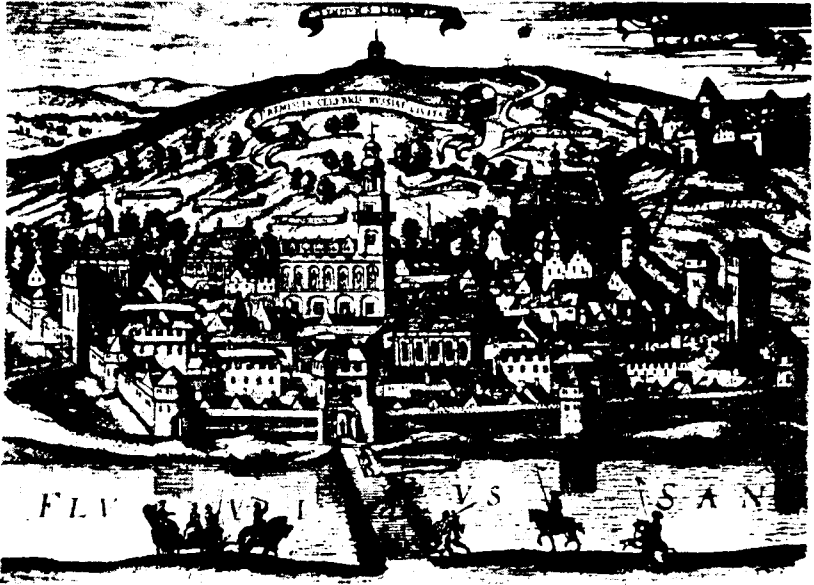

1 9 9 0

I
В УКРАЇНІ

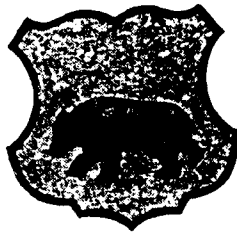

ВИД ПЕРЕМИШЛЯ В XVI стор.

*«Premislia celebris Russiae civitas» «Перемисьль славнозвісний горэд Руський»
(Мідорит Гогенбурга з книжки Бравна; «Civitates orbis terrarum».)*

З праці Степана Шаха

ДЕ СРІВНОЛЕНТИЙ СЯН ПЛИВЕ, 1977

ГАЛИЦЬКИЙ „ПРОЛОГ“

Перемишль 1910 - 1914

Ярослав Богдан Рудницький народився в Перемишлі 28-го листопада 1910 року в міщанській родині Антона і Юлії (з Шавалів) Рудницьких. Після сестри Наталії (1909 рік) він був другою дитиною в цій сім'ї. Хрестив його 2-го грудня військовий „курат“ отець Володимир Садовський. Цікаво тут відмітити ономастичну символіку його найменів *Ярослав - Богдан*. Ані сам Ювіляр, ані ніхто з біографів не можуть тепер подати мотивів вибору його батьками таких імен. Все ж само з себе виринає нав'язання до імен *Ярослава Мудрого* й гетьмана *Богдана Хмельницького*. Можливо, що в інтенції батьків був намір пригадати традиції Української Державности Київського періоду та опісля Козацької доби. Перше ймення мало надати новонародженому потомкові Рудницьких інтелектуальні здібності Ярослава Мудрого, а друге хоробрі прикмети великого Богдана Хмельницького, гетьмана, що створив Козацьку Державу XVII століття. Сам же Ярослав-Богдан мав, в інтенції батьків, здійснити духово-моральні традиції обох володарів України в новітній історії, якої очевидцем довелося йому бути в ранньому дитинстві.

Чи здійснив він надії батьків, про це не нам, сучасникам, судити. Колись з перспективи історія зможе дати об'єктивну відповідь на це питання.

Коли йдеться про дитячі роки Рудницького, то про них маємо його власні спогади, друквані в австралійській Вільній думці в Лідкомбі чч. 36-40 за 1980-ий рік:

Перемиська дитяча ідилля тривала не цілих чотири роки. В серпні 1914 р. вибухла перша світова війна. Перемишль, як старе укріплення й ключева мілітарна позиція, не надавався на дальше перебування нашої родини. Тим більше, що батько дістав призначення на південний тірольський фронт. Десь восени мати переїхала з нами до своїх батьків до Стрия, а батько виїхав на фронт.

Стрий 1914 - 1929

Перша Світова Війна, що я її оглядав зблизька в малому підкарпатському місті Стрию, залишила на мене незатерте враження. Вперше довелося тоді познайомитися й пережити те, що в звичайній людській мові називають «страх»; у фізичному контексті два нові невідомі перед тим комплекси — «голод і холод». А там безпомічність одиниці, великої чи малої, що опинилася між гвинтами машини-молоха, який вимагав кровної жертви. Молоду душу й ум привчали змалку яскравими прикладами людської жорстокости до старих засад «ока за око, зуба за зуб», чи в змодернізованій формі: «людина людині вовк». Зберегти себе фізично й духово в таких обставинах було якщо не неможливо, то дуже важко.

Після батькової смерті в 1922 році в Празі, завдяки наполегливості й опіці матері Юлії, Рудницький навчався в Стрийській „утраквістичній“ гімназії й покінчив її успішно „матурою“ в 1929 році. В Стрию не було можливости для академічної освіти й він вирішив почати студії у Львові.

* * *

*

Восени 1929 року він вписався в Університет Яна Казимира у Львові. Його первісний плян був студіювати медицину. Тому що для не-поляків існував у цьому університеті *numerus clausus* (обмежене число), йому було відмовлено впис в 1929 році й пообіцяно прийняти в наступних роках. Щоб одначе не тратити часу, він зареєструвався на факультет Гуманістичних наук, вибираючи як предмет студій славістику, філософію і психологію. Усвідомивши пізніш, що буде дуже перевантажений працею, залишив психологію і частинно філософію і сконцентрувався на слов'янських мовах, літературах у професорів Є. Кухарського, Й. Кляйнера, В. Брухнальського і Р. Інґардена; діалектологію студіював у професорів Яна Янова і Здзіслава Штібера; порівнювальне мовознавство у Юрія Куриловича; ономастику у Вітольта Ташицького; експериментальну фонетику в Й. Черного; етнологію в Й. Фішера.

В 1934 році Рудницький дістав перший ступінь магістра у проф. Янова на основі тези „Наростки -ище, -исько, -сько“. Після цього він взявся за докторську працю у проф. Ташицького в ділянці ономастики: „Географічні назви Бойківщини“.

Коли ця докторська праця була готова, постали труднощі. Проф. Янув настоював на тому, що за університетськими правилами ґрадуанти з магістерії мають продовжувати докторські студії під доглядом того самого професора. Виходило, що два роки ономастичних студій мали пропасти. Щоб оминути дальші комплікації, проф. Ташицький порадив Рудницькому опрацювати під його кермою другу магістерію з польської філології на основі нової тези „Альтернація у польській мові“. В 1936 році ця друга магістерська праця була закінчена й Рудницький одержав другий магістерський диплом. Після цього допущено його без труднощів до оборони докторської тези перед комісією в складі професорів В. Ташицького, Ю. Куриловича й Й. Фішера. В червні 1937 року він був промований на доктора філософії.

В роках 1936 - 1938 він був безплатним практикантом в українознавстві в проф. М. Федусевича в Головній Гімназії у Львові. Такий педагогічний досвід був потрібний, якщо хтось хотів у майбутньому дістати працю в середніх школах. Все ж за порадою проф. Ташицького він почав поважно застановлятися і над університетською кар'єрою. Професор рекомендував йому переїхати на Шлезьк, де можна було почати працю над габілітаційною тезою про „Старі шлезьські топоніми“ в Шлезько-Дослідчому Інституті в Катовіцах. Справа була на добрій дорозі, аж несподівано прийшла пропозиція від д-ра Кузелі з Берліну. Цей вчений запропонував Рудницькому посаду „технічного редактора“ в праці над „Українсько-німецьким словником“ — спільним проектом Українського Наукового Інституту і Німецької Дослідчої Ради в Берліні.

За апробатою проф. В. Ташицького і заохотою В. Сімовича, відомого мовознавця того часу, Рудницький прийняв берлінську пропозицію.

В часі підготовки до від'їзду в Берлін, виринули несподівані труднощі. Польські власті у Львові вважали, що „для Польщі є дуже небезпечним“ дозволити молодому українському вченому переїхати до Німеччини навіть для праці над „Українсько-німецьким словником“. В вересні 1937 року староста міста Львова відмовив Рудницькому видати пашпорт до Німеччини. Тоді на прохання Кузелі сенатор Мирон Луцький інтервеніював і остаточно польська влада видала йому пашпорт у грудні 1937 року.

Отак переборено всі труднощі й у лютому місяці 1938 року Рудницький через Краків і Бреслав (Вроцлав) виїхав до Берліну.

*
*
*

II
ЗАХІДНА
ЄВРОПА

I. БЕРЛІН — ПРАГА (1938 - 1945)

В Берлінському Українському Науковому Інституті вітали тепло новоприбулого співробітника д-р Зенон Кузеля, інж. Р. Димінський, д-р І. Мірчук і ін. Так само тепло прийняли його проф. Макс Фасмер, Дітріх Вестерман, Едвард Швітцер та інші в Берлінському Університеті. Рудницький взявся з великим ентузіазмом за працю над словником. Одночасно він продовжував свої післядокторські студії з професорами, прізвища яких згадані вище.

Коли йшло про працю над словником, то за винятком деяких матеріалів, які д-р Кузеля передав до Інституту, нічого не було зроблено. Рудницький — „технічний редактор“ відповідав за продукцію, устаткування, матеріали і т.п. Словник мав мати біля 250.000 слів, які вживалися повсякденно в житті, літературі, техніці, науці, школах і т.д. Це мав бути перший словник такого роду.

За словами Рудницького, про видання словника було надруковано повідомлення в 1938 році в щоденнику „Діло“ у Львові. На протязі двох років словник мав би бути виданий; відповідальними за це були б Кузеля й Рудницький. Для помочі в праці вирішили покликати ще одного співробітника в особі д-ра К. Г. Маєра, мовознавця-славіста, а пізніш д-ра Сократа Іваницького — технічного співробітника. Провалилися різні пертракції і вкінці розв'язано проблему спільних інтересів так: Кузеля й Рудницький будуть фігурувати як співавтори, а д-р К. Г. Маєр і д-р Іваницький — як коректори й технічні співробітники.

Для Рудницького берлінський період був дуже продуктивний і корисний. Цей період власне відзначився на його кар'єрі як майбутнього вченого, учителя, письменника, громадсько-політичного діяча. Його багатосторонність, живучість і велика рухливість ніколи не обмежували його до одної справи.

Про-

довжуючи працю над словником, він періодично відвідував семінарі проф. М. Фасмена, Е. Швітцера й Е. Вестермана в Берлінському Університеті. У Вестермановому Інституті співпрацював з Ганною Наконечною в виданні українських діалектичних текстів з Карпатської України (надруковано їх в 1940 р.) Окрім цього він підготував рукопис Модерної української граматики (видано 1940, 41, 43 і 64 роках) і кишеньковий „Українсько-німецький словник“, який появився в багатьох виданнях з 1940 року. В додаток до цього в Берліні Рудницький допомагав І. Ільницькому-Занковичеві в підготові його військового та летунського словників у Бреславі (Вроцлав).

В 1938 році Рудницький був у Парижі, де взяв участь у I-му Інтернаціональному Конгресі Ономатологів.

* * *

Вибух II-ої Світової Війни приніс Рудницькому дуже несприятливі персональні проблеми. Як підданого Польщі, його заарештувало Гестапо 1-го вересня 1939 року. Після звільнення обмежують його в рухах: тільки Берлін-Шарлотенбург і центр міста (місця, де він жив і працював). Крім цього він мусів щотижня голоситися на найближній поліцейській станиці, як „непевний чужинець“.

Під натиском д-ра Г. Геруліса вимагають від Рудницького опрацювати першу половину словника від літери „А“ до „О“ на протязі одного року; частина друга від літер „Р“ до „Я“ має бути закінчена Кузелею. Поспіх „овертайми“, тиск згори — все це впливає негативно на самопочуття Рудницького; та не зважаючи на війну й різні невдачі, рукопис словника був закінчений на час і вийшов друком в 1943 році в престижевому видавництві Отто Гарассовіца в Ляйпцігу.

В 1940 році Рудницький з успіхом габілітувався в Українському Вільному Університеті в Празі у проф. Олександра Колесси, Івана Панкевича й Августина Волошина, президента Карпатської України. В 1941 році запрошено його приєднатися до персоналу Карлового Університету в Празі.

Закінчивши роботу в Берліні, Рудницький залишив його і переїхав до Праги в 1941 році, де й перебував до квітня 1945 року. В Празі — „золотому місті“ сталися дві важливі події в житті молодого науковця. Тут в 1941 році він почав працювати над довгожданним „Етимологічним словником української мови“. Тут теж зустрів Марину (Лялю) Антонович, дочку відомих професорів Катерини й Дмитра Антоновичів і з нею одружився 9 вересня 1943 року.

Війна продовжувалася, наближався советський фронт. Мати Рудницького Юлія і сестра Наталія переїхали зі Стрия до Праги, а пізніше до Ваймару в Німеччину. Його молодший брат Олександр дістався теж до Праги, а звітдам до Іцегоє. в Німеччині. —

В 1945 році прийшлося й Рудницьким кидати „золоту Прагу“.

* * *

II. ВУНЗІДЕЛЬ — ГАЙДЕЛЬБЕРГ

(1945 - 1948)

Про свій „переходовий період“ у великій післявоєнній мандрівці за море, Рудницький пише в спогадах ось що:

„Ми (тобто Яр. Рудницький з дружиною, Марко Антонович і Петро Головатий) виїхали з Праги пам'ятного 13-го квітня 1945 року“. В мене був наплечник з двома писальними машинками, великий чумадан з карточками для етимологічного словника й другий з деякими найконечнішими книжками, в тому третім виданні „Правописного словника“ Г. Голоскевича, й примірник Шевченкового „Чигиринського Кобзаря“ та моєї „Української мови та її говорів“ — празького перевидання з 1945 року в чотирьох примірниках. Крім цього деякі припаси поживи: сухарів, консерв...

Їхали поїздом на захід. Десь за Пільзно́м наш поїзд почали обстрілювати альянтські бомбовики. Як звичайно в таких випадках, л'єокомотиву „відпрягали від воза“ й вона втікала чимдуж насліпо вперед, а подорожні залишали статки-манатки й ховалися в придорожні рови, чи ліс. Ми втекли далеко в ліс, прилягли під старезними дубами й прислухалися до кулеметних стрілів та шуму літаків. Через яку годину стало тихо й ми повернулись до поїзду. Наш вагон був цілий. Деякі інші були подіравлені кулями. Почекавши ще з годину на л'єокомотиву, ми рушили дальше на захід. На німецько-чеській границі нас не контролювали й ми преспокійно через Марктредвіц приїхали надвечір до останньої місцевости, Вунзідель — першої цілі нашого мандрування.

Чому Вунзідель? Отож в часі моїх частих поїздок з Праги до Німеччини, я познайомився десь у 1942 році з директором місцевого Музею, (прізвища не пам'ятаю), відвідав його і сам Музей при найближчій нагоді і переконався, що це містечко забезпечене „Червоним Хрестом“ від бомб, як місце воєнних лазаретів.

Осіньню 1945 року Рудницькі переїхали на „приватку“ до Гайдельбергу, міста, незнищеного війною.

У Гайдельберзі народився перший потомок Рудницьких — Ждан (8.1.1946). Крім праці в Гайдельберзі Рудницький присвятив багато часу, енергії іншим осередкам тодішньої української еміграції. І так довгий час він викладав українську і латинську мови в гімназії в Майнгаймі і два рази в місяць в Українському Вільному Університеті в Мюнхені. Він також давав лекції в Університеті (відділ) в Авгзбурзі і Теологічній колегії в Гіршбергу, Баварія. При цьому брав участь в конференціях в Новому Ульмі, Ашафенбургу, Міттенвальді і Берхстенгадені й т.п., які були організовані Українською Вільною Академією Наук і Науковим Товариством ім. Шевченка.

В 1947 році Рудницький був призначений референтом Українських Академічних і Дослідчих Інституцій при Освітній Раді Центрального Представництва Української Еміграції — ЦПУЕН, очолюваної в той час видатним українським істориком Дмитром Дорошенком. На запрошення проф. Ганса Краге Рудницький викладав і провадив семінари на тему старо-церковної мови в Гайдельберзькому університеті в роках 1947 - 1948. В 1948 році німецький уряд провів несподівану девальвацію німецької марки. Для людей з постійним прибутком — це була катастрофа. Рудницькі жили з грошей, які зберегли з гонорарів (з видань словників і української граматики); запаси помалу вичерпалися і родина була на порозі банкруцтва. Вони вирішили емігрувати за океан; мали на увазі Канаду або Сполучені Штати Америки. Брат Ромуальд Рудницький приготував усі потрібні папери для іміграції в Сполучені Штати, але американський адвокат і дорадник в іміграційних справах д-р Роман Смук порадив Рудницьким імігрувати до Канади. Проф. Олександр Григорович із Оттави заохочував Рудницького переїхати до Канади, бо його кваліфікації як мовознавця, могли дати позитивні висліди і евентуально призначення на дальші студії і дослідчі праці. Рудницького ім'я було включене в лісту імігрантів як „працівників культури“, спонсоровану Українським Національним Об'єднанням. 10-го січня 1949 року вони всіли на корабель „Марін Джампер“ у бременському порті і того ж дня відчалили від берегів Європи.

*

*

*

III

КАНАДА

Вінніпег 1949 - 1977

Рудницькі приїхали до Вінніпегу 23 січня 1949 року. Надзвичайно суворий клімат Манітоби зробив на них трохи пригноблююче враження. Ситуація майбутнього не виглядала рожево; не було ніяких виглядів на роботу. Аж коли дирекція УНО отримала листа від Федерального Міністерства Праці в справі нових імігрантів, «спонзорованих» Українським Національним Об'єднанням, в тому й запит відносно Яр. Рудницького і других імігрантів, включно з проф. Леонідом Білецьким і В. Мартинцем, Екзекутива з своїм президентом В. Коссаром призначила Рудницького й Білецького «працівниками культури» в Осередку Української Культури й Освіти (ОУКО) в Вінніпезі. По цілій Західній Канаді були зорганізовані виклади Рудницького. Відвідуючи осерелки українського поселення, він мав також збирати грошові пожертви на вдержання своє й Білецького в ОУКО.

В міжчасі Рудницький і Білецький зустрілися з проф. Дмитром Дорошенком, який приїхав до Вінніпегу ще в грудні 1947 року, прийнявши посаду викладача в Інституті св. Андрея. Ці три професори вирішили закласти Українську Вільну Академію Наук — УВАН, відділ в Канаді, і негайно почали працювати над її організацією. Коли всі офіційні формальності були полагоджені, розіслано повідомлення до преси, запрошено всі організації й видатних осіб. І так урочисте відкриття Академії відбулося в приміщенні Канадського Інституту Просвіти 13 березня 1949 року.

Це був незабутній день — відкриття з нагоди роковин Тараса Шевченка. Лекції про життя й творчість нашого Великого Поета були дані трьома професорами: Білецьким, Дорошенком і Рудницьким; вони зробили глибоке враження на присутніх, які були свідками зачаткування діяльності УВАН в Канаді.

Між іншим присутні з ентузіазмом виявили моральну підтримку цим видатним науковцям і заохотили їх до дальшої розбудови Академії у Вінніпезі. Дорошенко був вибраний Президентом, а Рудницький генеральним секретарем. Після повороту Дорошенка до Європи в 1950 р. Білецький зайняв його місце. По смерті Білецького в 1955 році, Рудницький перейняв становище президента й був ним у 1955-1970 рр. В

цей період Академія була на висоті своїх досягнень. Це підтвердилося великою кількістю публікацій з різних ділянок так само, як і підтримування контакту з видатними вченими й установами по цілому світі.

Академічні досягнення в роки, коли Рудницький був на чолі Академії, були великі. Він заманіфестував тут характеристичні для себе риси: здібність, продуктивність, глибоке знання, дар віднайти невідоме, допомогти і зорганізувати «щось із нічого».

Його зусиллями Академія давала поле дій не тільки професорам, але й тим, які цікавилися науковими дослідженнями, охоплюючи теж студентів, які кінчили студії й тих, які ще студіювали. Багато тих, які дійшли до своєї цілі, зобов'язані Рудницькому за його поміч і заохочування в праці.

* * *

Після урочистого відкриття Першої Сесії Академії в 1949 р. Рудницький продовжував поїздки з викладами, репрезентуючи ОУКО. Він відвідав Реджайну, Саскатун, Калгарі, Едмонтон, Ванкувер і багато менших місцевостей. В той час Українське Національне Об'єднання властиво не виявило ніяких зусиль помігти Рудницькому дістатися до якогось із канадських університетів, і він остаточно вирішив сам звертатися до університетів під час своїх поїздок.

Його візити й інтерв'ю були дуже цікаві. І так, напр., Університет Бритійської Колумбії у Ванкувері зацікавився б ним, якщо б факультет слов'янських мов був поширений українознавством. Найбільші вигляди були в Університеті Альберти. В товаристві відомого українського адвоката в Едмонтоні П. Й. Лазаровича Рудницький відвідав президента цього університету д-ра Р. Ньютона, голову департаменту модерних мов д-ра Ф. Овена, декана факультету гуманістичних наук Й. Мек Дональда. По довгих дискусіях Рудницькому пообіцяли працю в університеті як асистента професора з російської і німецької мов, пізніше з можливістю викладати й українську мову. Повернувшись до Вінніпегу, Рудницький отримав офіційне запрошення викладати в Альбертському Університеті. Згідно з попередніми домовленнями під час інтерв'ю, початкова платня мала виносити три тисячі шістсот доларів річно.

В міжчасі започатковано акцію завести курс української мови в університеті Манітоби.

Д-р Б. Білаш у своїй праці п. з. ««Англійсько-українське шкільництво в державній системі Манітоби» (Мюнхен, 1984 р.) так з'ясував започаткування славістики й українознавства в Манітобському Університеті, на стор. 128-129:

«Після Другої світової війни, коли до Вінніпегу прибула велика кількість українських професорів з Європи, КУК почав акцію за створення департаменту української мови в Манітобському Університеті.

З наявністю після Другої світової війни висококваліфікованих професорів-славістів, в зокрема д-ра Яр. Рудницького, що на думку тодішнього президента університету був найвідповіднішим кандидатом для організації наміченого департаменту.

Покликання його на Альбертський університет у червні 1949 р. приспівало акцію д-ра Джілсона й спонукало його до заснування славістичних студій в Манітобі без чекання на фінансову допомогу з боку українського громадянства. Вона мала прийти аж пізніше, у 1951 році, коли виринула потреба покликання другого професора до Департаменту, розбудови бібліотеки тощо».

Отримавши офіційне запрошення від Манітобського Університету, Рудницький відмовився від пропозиції Альбертського університету. Українська спільнота була приємно заскочена несподіванкою: відділ славістики буде відкритий два роки наперед і то на кошти університету.

Після літніх курсів ОУКО, на яких Рудницький викладав українознавство, у вересні місяці він почав організувати Департамент Славістики в Манітобському університеті. Треба було намітити програму студій української, російської та польської мов і літератур. В університетській бібліотеці не було ні одної книжки зі славістики; отож першим обов'язком Рудницького було розпочати колекцію книжок. Він знав, що багато з наших імігрантів-професорів, чи їхні родини привезли до Канади й до США дорогоцінні видання — все, що могло зберегтися під час війни. При кожній нагоді він старався купити такі книжки, збирав фонди на них, бо знав, що інші університети теж цікавляться ними. Рудницький розвідував, як і де дістати колекції. Отак, наприклад, від М. А. Крова з Оттави, від Никифора

Гірняка з Нью-Йорку, від вдови покійного О. Колесси з Торонта; від автора В. Стефансона з Дартмавта Каледжу в США й ін. Всі ці колекції були закуплені в першому й дальших роках існування Департаменту Славістики в Манітобі. Деякі з них були унікальні, як наприклад, «Пом'яник із Городища» з 1484 р.

Спочатку книжки знаходилися в бюро Департаменту, а згодом були перенесені до бібліотеки Елізабет Дафо; деякі з них пішли на полиці рідкісних видань. В додатку до бібліотечної колекції із славістики, Рудницький передбачав потребу публікації навчальних текстів, яких цілком не було. Перші видання під його редакцією були Readings in slavic Folklore та Readings in slavic literature.

На протязі років число публікацій останньої серії зросло до 15-ти. Спочатку її випуски були, але з 1970 року склалися з великих томів, які справляли додатне враження (О. Ашер, Ль'амі, Оболенський і ін.)

Крайньою необхідністю для Департаменту Славістики був постійний контакт із суспільством, бо цей відділ потребував моральної й матеріальної допомоги для свого поширення. В 1949-51 рр. Департамент Славістики був насправді одною людиною, що була організатором, будівничим, учителем, бібліотекарем, видавцем, зв'язковим і публіцистом.

В 1951 р. Рудницького нагороджено додатковими обов'язками. Виникла потреба ще одної людини до помочі й президент Джілсон обіцяв таку поміч восени. Згідно з пляном, до професорського складу мав долучитися мгр. Павло Юзик. Він мав бути на кештах української громади в 1951-56 рр. і тому почалася кампанія збирання пожертв. Клуб Українських Професіоналістів і Підприємців прийшов з допомогою, започаткувавши спеціальний «Український Студійний Фонд» під головуванням Марка Смеречанського. Не тільки члени клубу брали участь в цій акції, але й Рудницький, Юзик і сам Джілсон. Вони об'їжджали місцевості Манітоби, виголошували промови в зв'язку з цією кампанією.

Громада поставилася до них дуже прихильно й восени 1951 року був не тільки заангажований П. Юзик як асистент-професор та Ю. Мулик-Луцик як неповноавантажений лектор. Рудницький був підвищений на «асоційованого» професора й затверджений постійним керівником Департаменту.

19.4.1951 у St. Boniface

Рудницьким народилася доня Інна Ярославна.

Все ж на протязі цього періоду потерпів етимологічний словник: обов'язки Рудницького й перевантаження працею (22 години викладів на тиждень) залишали дуже мало часу і енергії для цього важливого проекту.

Як відомий на міжнародному полі науковець, Рудницький був запрошений до участі в багатьох конгресах. І так від 1955 року він щороку виїжджав поза межі Канади під час вакацій між семестрами. Його подорожі, участь в конгресах, зібраннях, враження з зустрічей є задокументовані в 10-ти випусках його подорожніх спогадів, що вийшли друком.

В 1956 році Рудницький був призначений спеціальним консультантом-дорадником Конгресової Бібліотеки у Вашингтоні з обов'язком перевірити українські видання й еventуально порекомендувати дальше зорганізування й укомплектування матеріалів Конгресової Бібліотеки з україніки.

Другою значною подією в житті Рудницького було запрошення його зорганізувати Департамент Славістики в університеті в Сінсінаті (США), на посаду професора, з більшою платнею, ніж у Манітобі, з різними іншими вигідними умовами. Після довгих міркувань Рудницький відмовився прийняти цю посаду. Адже впродовж кількох років він вкладав багато праці, щоб вести науковий ступінь магістра в студіях славістики в Манітобському університеті, і після довгих переговорів університет погодився ввести таку програму. Тому залишити Манітобський університет саме в той час значило для нього відкласти все, що було започатковано. А в департаменті властиво не було нікого, хто міг би продовжувати його справу. Потрібно було професійної людини, яка б цілковито присвятила цій праці свої кваліфікації. До того у Вінніпезі була Українська Вільна Академія Наук (УВАН). Як її основоположник, президент, видавець її серій (він був відповідальний за видання публікацій: «Славістика», «Ономастика», «Україніка Канадіяна», «Україніка Окциденталія» й других), він відчував потребу продовжувати та розбудовувати їх. З Сінсінаті цього робити не було змоги. А при цьому його життєвий проект — «Етимологічний словник української мови» чекав на своє видання. Не менш важливою була участь в громадському житті: як члена ради Публічної Бібліотеки Вінніпегу, члена Ради Громадянства Манітоби, а теж багатьох українських установ.

1960-ті роки були знаменні для Рудницького. З одного боку, — були світлими моментами, а з другого — залишили тінь смутку.

І так 17 травня 1963 року померла його мати. Він згадував її з великою вдячністю і любов'ю як духового хоронителя в житті. Після смерти дочки Наталії (Чапленко) в 1953 році, вона жила з сином Ромуальдом в Нью-Йорку. Там вона померла й там була похована в 1963 році.

В липні місяці того ж року Рудницький неочікувано дістав телефонне запрошення від прем'єр-міністра Канади Лестера Б. Пірсона до участі в Королівській Комісії Двомовности і Двокультурности, яка тоді формувалася. Членство в Королівській Комісії мало дати йому можливість вглибитися в політичні проблеми Канади, спірні англо-французькі контрверсії й антагонізми. Рудницький радо прийняв пропозицію прем'єр-міністра Пірсона й 19 липня 1963 року, коли прізвища 10-х королівських комісарів були проголошені, Рудницький був одним з них.

Це призначення було важливою політичною подією в житті Рудницького. Як професійний мовознавець, заслужений професор він був найбільш кваліфікований на цю позицію. Він взяв собі до серця нову посаду й щоб зреалізувати свої цілі в Королівській Комісії, взяв відпустку з університету на 1963-1964 роки. Так він мав змогу посвятити себе цілковито тій важливій справі, бо ж вона мала вирішати теж існування й долю «етнічних» груп Канади. Як відомо, праця в Королівській Комісії продовжувалася аж до 1971 року.

В 1970 роках Рудницький отримував «сабатикальні» вакації. Використовуючи вільний час, він подорожував по Південній Америці, Азії, Австралії й Новій Зеландії. Ці подорожі поширили його академічний горизонт та збільшили його контакти з науковим світом у загальному.

Після «сабатикальних» відпусток Рудницький повертався до Манітобського університету й виконував далі свої обов'язки як голова Департаменту Славистики.

В 1974-75 рр. одну з своїх «сабатикальних» відпусток Рудницький провів у Бразилії в допомозі з метою допомогти розвинути й розбудувати вищі наукові програми студій в Федеральному університеті Парани в Курітібі; в асисті проф. Оксани Борушенко з Департаменту Історії він вів виклади, семінарі й проводив іспити. Після успішного закінчення цієї праці він мав гостинні виклади в університетах Сан Павльо, Флоріянополіс і Порто Алегре; також і в Буенос-Айресі (Аргентині) і в Асунсіоні (Парагвай). Він повернувся до Канади в травні 1975 року. Поїздка до Південної Америки була дуже успішна й Університет Курітіби вручив йому срібну медалю за його безкоштовну працю.

В часі перебування в Курітібі наспіла вістка про смерть Катерини Антонович — матері його дружини, відомої малярки і педагога (22 лютого 1975 р.). Не маючи можливості дістатися до Вінніпегу на похорон, він відмітив цей день панахидою в місцевому католицькому українському Соборі, а теж тризною і повідомленням в українській пресі.

* * *

Згідно з давнім пляном, Рудницький зрезигнував у 1976 р. з посади керівника Департаменту Славістики, але на прохання декана Дона Мек-Карті затримав ще свою позицію як повний професор-викладач на черговий 1976-77 академічний рік. Несподівано він дістав теж запрошення викладати як професор-гість в Оттавському університеті, заступаючи проф. Константина Біду, який був на сабатикальній відпустці. Зорганізувавши свої виклади й семінарі на початку тижня в Манітобському університеті, він мав можливість викладати кожного другого тижня від четверга до суботи в Оттавському університеті. На його думку, це був найважчий, але найцікавіший із усіх періодів його університетської праці, тим більше, що деякі семінарі й виклади в Оттавському університеті він провадив у французькій мові. Цей рік був його останнім роком як викладача в Манітобському університеті.

Виконавши всі свої обов'язки супроти обох університетів, після операції літом 1977 р., Рудницький почав помалу збиратися з родиною до переїзду на схід Канади — до Монреалю й Оттави. Переїзд не був такий легкий. Сила книжок, рукописів, кореспон-

денцій та інших матеріалів, частина яких знаходилася в будинку Манітобського університету, а частина на помешканні, мусила бути посортована, запакована й відтранспортована в різні місця.

З нагоди виїзду студенти й друзі відзначили цю подію, подарувавши другий том *Scripta manent*, а українська громада Вінніпегу влаштувала вечір для Рудницьких з бенкетом, в якому взяли участь його колеги, друзі й бувші студенти.

Крім місцевих відзначень праці професора, на його відхід відгукнулися теж і неукраїнці з-поза Вінніпегу. І так окремим письмом із 9.9.1976 р. прем'єр-міністер Канади П'єр Елліот Трудо привітав його з успішним закінченням головства в Департаменті Славістики Манітобського університету після 27 років праці, підкреслюючи теж його заслуги в ділянці загальноканадського життя й «есенціальний вклад» у працю Королівської Комісії Б-Б в 1963-71 рр, що, як відомо, довела до урядового проголошення офіційної політики багатокультурності в Канаді в 1971 р. Прем'єр-міністер Трудо підкреслив теж працю Ярослава Рудницького в загально-канадській Комісії Людських Прав, що в ній працював, очолюючи її в Федерації Канадського Громадянства в Оттаві.

Подібні листи з признанням за дотеперішню наукову й громадсько-політичну працю прислали проф. Рудницькому тодішній прем'єр Манітоби, дост. Едвард Шраєр, колишній президент Манітобського університету д-р Гю Савндерсон, голова Манітобської Ради Громадянства д-р Атіш Маніяр, тодішній лідер опозиції в Оттаві Джов Кларк та інші парламентаристи й науково-громадські діячі.

Дня 9 вересня 1977 року Рудницькі покинули Вінніпег і переїхали до Монреалю—Оттави.

Монт реаль-Оттава 1977 -

Виявилося, що «емеритура» професора не тривала довго. Д-р П. Горецький, голова Слов'янського і Східньо-Європейського Відділу Конгресової Бібліотеки у Вашингтоні, довідавшись, що Рудницький пішов на емеритуру, запросив його до праці над «Українікою в Конгресовій Бібліотеці». І так 26 вересня 1977 р. Рудницький підписав 2-річний контракт з Вашингтоном і взявся до нової праці, що вимагала доброго планування й організації.

В міжчасі прийшло запрошення з Австралії. Він тимчасово 8-го січня 1978 р. залишив Монтреаль, Вашингтон і Оттаву й від'їхав до Сіднею, де урочисто започаткував працю КУА — Центру Українознавства викладами й семінарами. Перебуваючи тут 6 тижнів, викладав у Мельборні, Сіднеї, Макворі, Монаші, Аделаїді і Канберрі під спонзорством Фундації Українознавства в Австралії — ФУСА. Так як і в Бразилії, в Австралії він викладав безкоштовно, чим багато допоміг розвиткові українознавства на 5-му континенті.

«Справжній учений, відданий своїм принципам, ніколи не залишає свого посту», — була завжди відповідь Рудницького тим, які його старалися «післати на відпочинок» — відтягнути від дальшої праці. Ці його слова підтвердились вповні, коли раптово помер його колега, проф. Константин Біда в Оттавському університеті (квітень, 1979 р.). Адміністрації тяжко було знайти негайно заступника на його місце й знову ж Рудницький погодився на один рік викладати як професор-гість в Оттавському університеті (вересень, 1979 р. до квітня 1980 р.).

Так як і в 1977 році, після закінчення вінницької кар'єри і заангажування в Конгресовій Бібліотеці, так і в 1980 році він підписав контракт на 1980-1981 рр. з Національною Бібліотекою в Оттаві. На протязі цього періоду він мав упорядкувати всі українські публікації з-перед 1950 року і зробити порівняння між українською Канадської Національної і американської Конгресової Бібліотек. Свою нову роботу, як завжди, розпочав з великим захопленням, ентузіазмом.

Після повороту з Австралії в травні і червні місяцях 1978 року продовжував працювати у Вашингтоні. В липні поїхав до Мюнхену давати лекції в Українському Вільному Університеті.

Перебуваючи в Мюнхені, зорганізував Українську Могило-Мазепинську Академію — УММАН (серпень 1978 р.) і став її президентом. Окрім цього, в той самий час був запрошений ДЦ УНР в екзилі на пост голови і культурного й інтелектуального керівника.

З осені 1978 р. Рудницький продовжував працю в Конгресовій Бібліотеці.

1-го грудня 1978 р. відплив кораблем «Оріяна» до Сіднею з метою перевезти свою бібліотеку для Фондації Українських Студій в Австралії — ФУСА. Ось що писала тоді Фондація:

«Цінна приватна бібліотека українських і слов'янських книжок була привезена до Австралії як дарунок з Канади. Колекцію, вартість якої 10.000 доларів, перевезено, як приватний багаж персонально д-ром Ярославом Рудницьким, основоположником і професором славістики в Манітотському університеті в Вінніпезі. Колекція прибула 20 грудня 1978 р. до порту в Сіднею і після перевірки митним департаментом, була передана в опіку Фондації Українознавчих Студій в Австралії — ФУСА в Лідкомбі до того часу, поки українознавство не буде офіційно зорганізоване при одному з австралійських університетів».

В Австралії Рудницький продовжував викладати в Сіднеї, Мельборні і Канберрі; до того доходили ще виклади в Південній Австралії.

Повертаючись до Канади, Рудницький відвідав Папуа-Нову Гвінею, Гонг-Конг, Токіо й Гонолюлю, причаливши до берегів Канади 30 березня. Влітку (1-16 червня 1979 р.) був в Мюнхені, де брав участь у Асамблеї УММАН і 8-ій Сесії Української Національної Ради. Одночасно Рудницький далі працював для Конгресової Бібліотеки, викінчуючи свій манускрипт, який був готовий до передачі 21 вересня 1979 р. д-ру Д. Г. Кравсові, директорові Європейського Відділу Бібліотеки.

В той сам час він був покликаний ДЦ УНР в екзилі на пост керівника ресорту закордонних справ, що дало йому можливість підписати історичну «Українсько-Польську Декларацію» 28 листопада 1979 р. в Лондоні, Англія. Були здійснені ним і другі міжнародні акції, як наприклад, підтримка справи бойкоту Олімпійських ігрищ у Москві в 1980 року тощо.

Одне з найбільших досягнень того часу була ініціатива зцентралізувати всі документи ДЦ УНР в одну архівну колекцію. Для цього був організований комітет під орудою Юрія Сальського й цей комітет підписав умову з Публічним Архівом Канади 20-го серпня 1980 року в Оттаві.

Після віддачі «Рапорту» Національній Бібліотеці в Оттаві Рудницький, як президент УММАН, організував Асамблеї цієї академічної інституції 1980 р. у Філадельфії, а пізніше у 1981 році в Австралії, в 1982 році в Оттаві й в 1983 році знов у Філадельфії і їм.

В березні 1984 р. Рудницького запросили на офіційне відкриття Центру Українознавства в Макворті університеті в Сіднею. Він знову відбув навколосвітню подорож і в липні 1984 р. взяв участь у 9-ій Сесії УНРади в Торонті. Про цю Сесію авторка цих рядків писала:

«В днях 14-15 липня 1984 року відбулася IX Сесія УНРади з участю делегатів і гостей спостерігачів. Були гарячі липневі дні й треба було справді великого завзяття, а то й посвятити, щоб просидіти цілих два дні й вечори в залах, де відбувалася IX Сесія...»

Особливо я ніколи ще не приймала участі в сесіях УНР, але цим разом я рішила це зробити з уваги на мого св. п. Чоловіка Євгена — гарячого прихильника ДЦ УНР.

Загальне моє враження з Сесії позитивне. Я бачила справжніх українських патріотів-державників, я познайомила з деякими, про яких читала, чи чула з оповідань мого св. п. Чоловіка.

Незважаючи на деякі малі недотягнення і не присвячуючи завеликої уваги деяким малим тертям, я думаю, що IX Сесія виявила живучість ідей св. п. Отамана Симона Петлюри та їх послідовне здійснювання в нових умовах життя.

* * *

Політично-дипломатична діяльність Рудницького, як Голови Уряду й керівника Ресорту зовнішніх справ УНР у роках 1984 - 1989 висвітлена й закріплена в опублікованих з приводу X-ої Сесії *Матеріалах і документах*, зокрема в „Звіті Голови Уряду УНРеспубліки“, стор. 1-12.

Ось деякі місця з нього :

Склад Уряду УНР у роках
1984-1989:

а) в цілій п'ятирічній каденції:

Ярослав Рудницький — голова й керівник зовнішніх справ; заступники голови — І. Самійленко, США, М. Липовецький Канада, А. Мельник, Німеччина; керівники ресортів: К. Луценко — фінансові справи; Р. Богатюк — військові справи; В. Трембіцький — заступник зовнішніх справ;

б) частково в цій каденції:

В. Шандор як наслідник заступника голови бл. п. Штефана (від 1986); М. Никіш — заступник голови до своєї резигнації (25.6.1988); В. Т. Жила — керівник ресорту культури й науки (від 19. 7. 1986); Т. Омурферко — державний секретар до своєї резигнації (2. 2. 1985), після чого протоколянткою зібрань Уряду була Голова УІБ з Канади пані Т. Носко-Оборонів (1985-1989)

1. Внутрішня діяльність Уряду,

Згідно з резолюцією ч. 2 IX-ої Сесії голова Уряду приготував

Марка Уряду УНР

Istanbul 18.9.1988

— * —

"універсал 22-го січня 1988 р." з нагоди 1000-ліття хрищення України й після змін його назви й деяких місць відчитав його в формі "деклярації" на святі 22-го січня в Торонті 1988 р.

Виконуючи резолюцію ч. 4 ІХ-ої Сесії, У р я д покликав до життя "Консолідаційно-координаційну Комісію" під головуванням І. Самійленка (25. 8. 1984); переговори з ОУНР, що велися незалежно від згаданої Комісії Президентом і Головою Уряду в роках 1987/8 не принесли бажаних результатів.

Нав'язуючи до резолюції ч. 5 ІХ-ої Сесії, Уряд пильно слідкував за подіями в Україні й цілому СРСР й відтримував постійно рух спротиву включно з революційним підпіллям і українськими Церквами — Православною й Католицькою. Ця підтримка йшла здебільшого на міжнародному форумі й у своїй суті належить до зовнішньої діяльності Уряду.

Посередньо з резолюцією ч. 2 були зв'язані акції Уряду щодо співпраці з СКВУ; крім заходів про "акредитацію спостерегачів" Голова Уряду виступив з словом на цю тему на 5-ому Конгресі СКВУ, в заступстві Президента М. Ливицького, що разом з ним входив у склад "Поческої Президії" СКВУ.

2. Зовнішня діяльність Уряду,

Вважаючи зовнішню діяльність Уряду за основну й виконуючи функції Керівника Ресорту зовнішніх справ, а від 31. 7. 1988 теж і обов'язки віцепрезидента УНР (після резигнації Ю. Бойка з цього становища), Голова Уряду присвятив цій ділянці багато часу, енергії й фінансів. У загальному вона проходила в таких сферах:

а) Об'єднані Нації й їхні агенції, комісії, комітети й інше;

б) Екзильні Уряди, зокрема польський у Лондоні та його органи в Вільному світі (Австрія, Канада, Австралія)

в) Уряди США й Канади;

г) Гельсінкський процес, зокрема Оттавська, Бернська й Віденська конференції;

г) Інші держави (Ізраїль, Туреччина, Японія, Корея)

Праця Уряду в цих ділянках здебільша збережена в комунікатах Українського Інформаційного Бюро, пресових дописах, звідомленнях із поодиноких акцій на сторінках "Мети" й "Бюлетеню УІБ", та інших органів української преси.

Не без значення для цілоти є розділи Рудницького в Бюлетені Українського Інформаційного Бюро в Ляшіні, опублікованого з приводу X-ої Сесії, на пр. ;

Десята Сесія УНРади — українського передпарляменту в екзилі відбувається згідно з Тимчасовим Законом... після впливу п'ятирічної каденції тієї ради 1984-1989. Увага української громадськості звернена на неї не тільки тому, що вона — так би мовити — „ювілейна” (175-річчя Тараса Шевченка, 110-річчя Симона Петлюри й 50-річчя Карпатської України), але й тому, що під теперішню пору в Україні проходять великі зміни, які свідчать про затяжну кризу в економічній і політичній сферах всієї московсько-більшевицької партійно-державної системи.

Ми свідки небувалих досі виявів національного піднесення, що осцилює між прихильниками поступової „суверенізації” т. зв. „Української Соціалістичної Радянської Республіки” включно з майбутнім конституційно-дозволенним виходом із „союзу”, й борцями за беззастережну незалежність, мовляв, „повним гарантом демократичних процесів на Україні може бути лише Незалежна Суверенна Українська Держава”, тобто відновлена Українська Народня Республіка з 1918-1920 років. Вахляр і скаля найрізніших посередніх етапів у здійснюванні Горбачовської „гласности” й „перебудови” в Україні великі. Все ж об'єктивний спостерігач не може заперечити, що крім речників „федерації”, чи „конфедерації” в країні є виразні тенденції до повної незалежності, яку мала Українська Народня Республіка після проголошення акту 22-го січня 1918 року, а яка існує, як найвищий й найважливіший дороговказ для дій української діаспори, зокрема для діячів Державного Центру УНРеспубліки в екзилі.

Респектуючи всі наявні в Україні концепції нових змін у національно-державному житті українського народу, ми — учасники X-ої Сесії й діячі чи прихильники ДЦ УНР в екзилі не можемо мати різних думок чи вагання щодо нашої постави в

основних справах української дійсності під теперішню пору. Що б не було й що б не діялося на теренах нашої Батьківщини, для нас політичним „вірую” є й залишається перше й основне ствердження IX-ої Сесії УНРади, яке каже, що

- 1) підсовєтська Україна, т. зв. УРСР, не є продовженням Української Народньої Республіки,
- 2) а формою чужинецької окупації — колонією комуністичної Москви й
- 3) що Уряд УНРеспубліки мусить доти існувати, доки в Києві не прийде до влади справжній національний Уряд України.

Ця основна засада є й повинна бути рушійною силою всіх дій ДЦ УНР, а зокрема консолідаційних заходів на базі УНРади в діяспорі. На цій основі повинна проходити X-та й дальші Сесії нашого передпарляменту в екзилі.

WIEN

CSCE

1986

UKRAINE, *Barrted from Helsinki*

is Waiting for

Helsinki II:

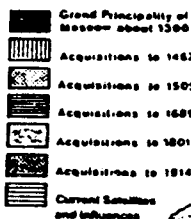
Seeking NATIONAL Rights for

A POSSIBLE WORLD OF TOMORROW

Away from *Russian*
expansion

GROWTH OF RUSSIA 1300-1966

0 500 1000

В міжчасі заходили зміни на краще на українській Батьківщині, що зумовили нову епоху в її історії. Як відомо, 16-го липня 1990 року проголошено „Акт суверенності України“ в складі „нового союзу“, а 24-го серпня 1991 року „Акт незалежності“ без союзних пов'язань і врешті 1-го грудня 1991 року потверджено цей акт всенародним референдумом, при цьому устійнено для відновленої держави назву „Україна“, не Українська Народна Республіка, як цього бажали в колах ДЦ УНР, ані Українська Самостійна Соборна Держава, про яку весь час говорили й писали діячі з-під стягу УДП. Тут не від речі можна згадати, що Рудницький іще перед своєю участю в праці УНР обстоював на міжнародному полі назву „Україна“, хоч би паралельну до назви „Українська Рядянська Соціалістична Республіка“. Вперше він видвигнув цю справу на Міжнародній конференції ООН в справі стандартизації географічних назв у Лондоні в 1972 році, як повноправний член канадської делегації під керівництвом віцеміністра Е. Дролета з Оттави. Тоді прийнято цю пропозицію й затверджено назву „Україна“ — скорочено замість УРСР. Особисто Рудницькому було приємно бачити, що його ідея з 1972 року не тільки здійснилася, але з розпадом Советського Союзу й оснуванням Співдружності Незалежних Держав (СНД) 8-го грудня 1991 року назва „УРСР“ перейшла до історії, уступаючи місце „Україні“.

Процес усамостійнення українського народу під Горбачовськими гаслами гласности й перебудови з кінцем 1980 років змушував думаючих діячів діяспори застановлятися над можливостями нової України не в формі Української Народної Республіки з 1918 - 1920 років, а в новій республіканській формі, яку подиктують наявні обставини часу і зусилля покоління, вихованого в підсоветській школі життя. В дискусіях з Президентом М. Лівіцьким у роках 1987 - 1989 Рудницький видвигав кількакратно це питання і хоч як їм обом це не підходило, вони рішили передбачити крім можливості відновлення УНРеспубліки процес „суверенізації“ УРСР на рідних землях. Але тут треба було це оформити відповідною офіційною заявою. Так постав „Акт Уряду УНР“ з 9-го січня 1989 року, який за згодою М. Лівіцького — підписав „Голова Уряду

й в. о. Віцепрезидента УНР" Яр. Рудницький. В цьому акті говориться не тільки про „відновлення“ УНРеспубліки, але допускається й „суверенізацію“ колонії УРСР у вільну, незалежну державу, яку „візнає Уряд УНР і передасть їй свій мандат із 1918-19 років“; свідком цього рішення була Голова УІБ Т. Носко-Оборонів, що й записувала хід дискусії й рішення 9-го січня 1989 року.

Таке поставлення справи відкривало можливість позитивної настанови Уряду УНР до державної формації, що не конечно мала б бути відновленням Української Народної Республіки з 1918 - 1920 років, але всетаки була б незалежною „новою“ Україною, визволеною з колоніальної залежності Москви. В міжнародно-правовому аспекті „нова“ Україна виявилася правопереємцем — сукцесором не УНР, а підсоветської України з років 1920 - 1990 й мала такі міжнародні пов'язання, як напр. визволені колишні колонії Британського Комонвелту, започаткованого, як відомо, в 1926 році. Співдружність Незалежних Держав 8-го грудня 1991 року мала бути вільною асоціацією незалежних держав, в цьому й Україні, що мали співпрацювати з собою в ім'я миру, волі і поступу. Екзильний Уряд УНР з 1920 року не мусів чекати на еволюцію „нової“ України й переміну її на колишню УНРеспубліку. На основі Акту з 9-го січня 1991 року він мав можливість передати Урядові цієї України свої повновласті з 1918 і 1919 років. Як згадано, цим актом усучаснено політично-правні основи існування і ролі ДЦ УНР в екзилі й у тому власне заслуга тодішнього Голови Уряду, що зумів передбачити ситуацію в Україні.

В днях 14-15 березня 1992 відбулася Надзвичайна Сесія УНРади й вона вирішила справу передачі мандату владі України і зліквідування своїх агенд та майна.

Як Голова Державного Трибуналу 1989 - 1992 Рудницький звернув увагу керівним діячам ДЦ УНР на потребу ухвалення на цій сесії додатку до *Тимчасового Закону...* з 1979 року про ліквідацію ДЦ і передачу майна. На сесію приготовлено й поставлено в програму таке доповнення до **Т. 3.:**

Стаття 32.

У випадку повернення державної суверенності і незалежності Української Держави та встановлення державної влади на території України, згідно з загально прийнятими засадами конституційного і міжнародного права, Українська Національна Рада, згідно зі своїми прерогативами, передбаченими в Тимчасовому Законі, ст. 14-та, т.т. 1-4, на своїй звичайній чи надзвичайній сесії схвалить постанову про закінчення дії ДЦ УНР в екзилі і спосіб та процедуру передачі повноважень ДЦ УНР, а саме: повноважень Президента УНР, Української Національної Ради і Уряду УНР в екзилі законній владі в Україні, а саме: Президентів, Верховній Раді й Урядові України в Києві.

Надзвичайна сесія УНР в Бавнд Бруку 14-15 березня 1992 року схвалила передати мандат і агенди ДЦ УНР владі України 24-го серпня 1992 року — в річницю проголошення віднови незалежності України Верховною Радою в Києві.

Політична діяльність Рудницького ніяк не зменшувала його наукових зацікавлень і праці. Тут насамперед треба назвати його керівництво справами Української Могилянсько-Мазепинської Академії Наук — УММАН. Крім асамблей він організував видавання серії «Праці відділу українознавства», щорічне видавання «Записок УММАН», іменування поетів-лауреатів, участь у міжнародних конференціях, зв'язки з українським і неукраїнським науковим світом тощо.

Коли в 1992 р. відновлено Києво-Могилянську Академію в столиці України, Рудницький уважав, що місяць УММАН у Вільному світі в роках 1938-1992 завершена й рішив передати агенди академії науковим колам в Україні!

Ось заява з цього приводу:

УКРАЇНСЬКА МОГИЛАНСЬКО-МАЗЕПИНСЬКА
АКАДЕМІЯ НАУК
ACADEMIA SCIENTIARUM
MOHYLO-MAZEPIANA UKRAINENSIS

З а г а в а

Ї зв'язку з відновленням киево-могиланської
академії
в столиці України й потребою піддержати її
морально й матеріально президія української
могилансько-мазепинської академії наук —

Ї м м а н —

уважає свою місію на чужині в роках 1938-42:
-надолужувати брак цієї найстаршої української
наукової установи в інтелектуальному житті за
завершену й формально закінчену.
Дякуюючи всім хто її піддержував "во времена
люте" погромів, застою та викривлювання
наукової праці на батьківщині, президія Їман
звертається до членства й прихильників науки
в діаспорі з закликом включитися активно
в працю відновленої киево-могиланської
академії на рідних землях і, коли треба, за-
ступати її інтереси на чужині.

ПРЕЗИДИЯ УММАН

Незалежно від УММАН він про-
водив науково-видавничу й дос-
лідну діяльність, чи то на форумі
канадських наукових товариств, чи
університетів (Манітобського, От-
тавського, УВУ й інших). Точніші
дані про науково-видавничі успіхи
Рудницького можна знайти в його
«Repertorium bibliographicum» (1984)
та в пізніших додатках.

З науковою діяльністю зв'язані
праці про десталінізацію Канади
(1987), українську одонімію Мон-
треалю (1991), з назвами Манітоб-
ського університету (1992) й інші.
Бібліографія ономастичних публі-
кацій Рудницького вміщена в огля-
дах АНС «Каномі» в Оттаві тощо,
готується окремо під редакцією С.
Галика в «Рудницькіяні».

Завершуючи, «викінчуючи» свою
різноманітну видавничу діяльність,
проф. Рудницький припинив вида-
вання «Слова на сторожі» в 1989 р.,
серії «Славістика» в 1992 р., «За-
писок УММАН» у 1992 р. та інших.
Деякі з його серій продовжуються
в інших видавництвах, як напр.
«Ономастика канадіяна» в Т-ві
Назвознавства Канади, «Рудниць-
кіяна» в Світовому Комітеті При-
ятелів Я.Р., «Україніка екзиліяна»
в Світовому Об'єднанні Прихиль-
ників ДЦ УНР, «Канада етніка»
Федерації Етнічної Преси.

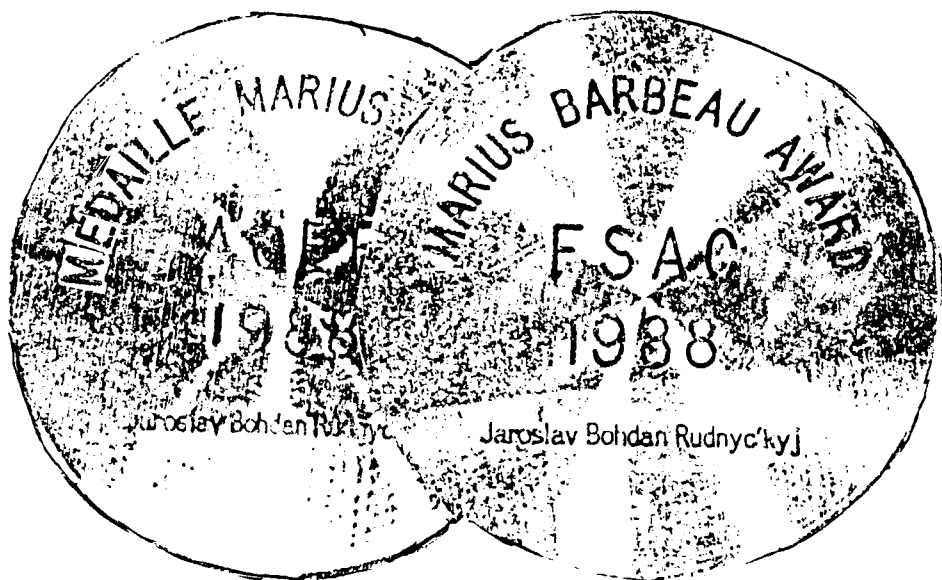
З видавничими й цензурними
змнами в Україні в роках 1980-их
Рудницький передав примірники
свого «Етимологічного словника
української мови» (1962-1982) Ви-
давництву «Дніпро» в Києві для
безплатного поширення в бібліоте-
ках й наукових закладах України
(1991). Крім цього він принагідно

передавав науковцям-гостям з України на Заході найрізніші видання з мовознавства, ономастики, літератури тощо.

Для архівно-бібліографічних дослідів він установив Науково-дослідчий фонд в ТПРМ в Оттаві.

Дбаючи про розвиток українознавства, він передав свої бібліотечні колекції Оттавському й Конкордійському університетам. Дублікати були поставлені до диспозиції іншим науковим закладам, в тому числі й Центрові українознавства-КУА в Австралії.

За наукову діяльність нагороджено його Медалею М. Барбо, почесним членством Міжнародного Центру Назвознавства в Лювені, почесним членством Канадської Федерації Громадянства й Королівської Заморської Ліги в Лондоні, Англія.

СЛОВО НА ЗАКІНЧЕННЯ

Пишучи цей біографічний нарис про Ярослава Богдана Рудницького, ми здаємо собі справу з того, що це тільки стислий перелік подій, який відзеркалює хронологію фактів і дат, але не дає деталей його різноманітного й багатого життя, повного творчості, винахідливості й людяності.

×

"В особі д-ра Рудницького поєднано дві повно виявлені якості — сумлінний учений і діяльний організатор науки. Його праці з царини мовознавства (зокрема з ономастики та етимології) мають тривале значення, їхній засяг — на кілька поколінь! Організаційна діяльність українського вченого виявляється. Нижчелідописаний мав нагоду бувати на багатьох міжнародних конгресах і конференціях і спостерігати подивугідний, місійний подвиг д-ра Ярослава Рудницького, що від 1945 р. був справжнім амбасадором української науки в світі. Ніхто з інших українських науковців не може зрівнятися з його енергією, винахідливістю, жертвовною посвятою українській справі."

Яр Славутич /1971/

★

Постать нашого вченого вповні заслуговує на докладніші студії як щодо громадсько-політичної діяльності, так і щодо науково-педагогічної. Твердження його приятеля св. п. проф. Константина Біди, а там і проф. Миколи Степаненка та інших, що він «творець певної епохи» в житті української спільноти, зобов'язують однаково його багатьох бувших студентів, як приятелів, а навіть противників!

★

Професор Доктор Ярослав Рудницький, як визначний науковець, професор кількох університетів, член і голова різних наукових організацій, останньо Президент Української Могиллянсько-Мазепинської Академії Наук і т. д., своєю невтомною діяльністю багато і видатно прислужився справі української, а також і світової науки. За це йому належить велике признание, а його ім'я ввійде безумовно в українську історію.

Останніми роками я маю честь і приємність співпрацювати з Професором Доктором Ярославом Рудницьким в іншій ділянці: в ділянці української екзильної політики, коли ювілянт в 1978 році став членом Уряду УНРеспубліки на становищах керівника ресорту Культури, а потім керівника ресорту Закордонних Справ. На цих становищах Професор Рудницький виявив велику активність, велику продуктивність і вже має за собою чималі успіхи. Ця співпраця між Ювілянтом і мною ще більше зацікавить, бо Професор Рудницький, затримуючи становище Керівника Ресорту Закордонних Справ, був іменований зовсім недавно, докладно 15 листопада 1980 — на однудушне бажання політичних сил, що гуртуються довкола державного Центру — Головою Уряду Української Народньої Республіки в екзилі.

Бажаючи нашому заслуженому Ювілянтові якнайкращих успіхів на його новому відповідальному становищі, я схиляюся в пошані перед його великим науковими, громадськими і політичними заслугами. Щастя йому у всьому Боже; і в його загальних і особистих справах!

*Микола Лісницький — Президент
Української Народньої Республіки*

/1985/

CENTRE INTERNATIONAL DE DIALECTOLOGIE GÉNÉRALE
PRÈS L'UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN
BIOGRAPHIES ET CONFÉRENCES
13

Jaroslav Bohdan RUDNYČKYJ

Notice biographique et
bibliographique

et

Résumé de sa communication :

Recherches dialectologiques en Amérique du Nord

et

Enquêtes linguistiques sur place envisagées en 1933

PUBLIÉS PAR

SEVER POP

LOUVAIN
CENTRE INTERNATIONAL DE DIALECTOLOGIE GÉNÉRALE
PRÈS L'UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN
Avenue des Alliés, 185
1958

Перша

в міжнародному виданні біо-бібліографія
Яр. Б. Рудницького

ДЖЕРЕЛА

REFERENCE LITERATURE

- Centre International de Dialectologie Generale: *Rudnyckyj, Jaroslav B. Orbis*, Vol. 1, No. 1, Louvain 1952, pp. 302—305.
- A. N. Marquis Co.: *A Current Biographical Reference Service*, Chicago. The monthly Supplement: November 1955, p. 1750.
- Directory of American Scholars: Vol. 3, New York 1964, p. 214: *kuanyckyj, J. B.*
- Otto Harrassowitz, Ed.: *Kleine Slavische Biographie*, Wiesbaden 1958, pp. 595-6.
- Sever Pop: *Jaroslav Bohdan Rudnyckyj*. Notice biographique et bibliographique, publiée à l'occasion du XXVe anniversaire de son activité linguistique, onomastique et littéraire (1933—1958) par Centre International de Dialectologie Generale, Louvain 1958, 29 p.
- D. Sokulsky: "25-littja praci J. B. Rudnyckoho". UVAN Bulletin, No. 4(8), Winnipeg 1959, pp. 3—7.
- M. I. Mandryka: *Bio- Bibliography of J. B. Rudnyckyj*. UVAN, Winnipeg, 1961, 72 p.
- M. H. Scargill: "Onomastica", *Etudes Slaves et Est-Européennes*, Vol. 5, No. 3—4. Montréal 1960—1961, pp. 238—241.
- W. Janiw (Ed.): *Rudnyckyj Jaroslav Bohdan*, Memoires de la Société Scientifique Ševčenko, Vol. 169, Paris 1962, pp. 570—571.
- R. C. Cook: *Who's Who in American Education*, Nashville 1962, p. 1373.
- W. T. Zyla: *Contribution to the History of Ukrainian and Other Slavic Studies in Canada*. UVAN, Winnipeg 1961, pp. 69—74.
- V. Besoushko: "Naukova pracia d-ra Jar. Rudnyckoho", *Canadian Farmer*, No. 39, Winnipeg 1962; *Our Aim*, No. 34—5, Toronto 1962.
- Canadian Almanac and Directory*. Toronto 1964 — 1977.
- Commonwealth Universities Yearbook*. London (England) 1963-1977.
- Index Generalis*. Vol. 19. Paris 1953, p. 115
- Minerva. Jahrbuch der gelehrten Welt*. Berlin 1/1952, p. 563; 2/1956, p. 1765.
- Publications of the Modern Language Ass'n of America - PMLA*, 76:4, pp. 83, 116, 125.
- The World of Learning*. London 1963-64, p. 193 and the ff. editions.
- Encyklopedija ukrajinoznavstva*, Paris 1975, p. 2632.

- Lee Ash, Ed. *A Biographical Directory of Librarians in the United States and Canada*. American Library Association. Chicago 1970, p. 943.
- Social Register of Canada*. Toronto-Montreal, S. v.
- ISPhS International Society of Phonetic Sciences *Directory*. *The Phonetician*. Cressville 1980, p. 17.
- J. S. Muchin *Slavic Collection of the University of Manitoba Libraries*. Winnipeg 1970. Passim.
- Scripta manent...* Compiled by members of the Editorial Committee: Chairman O. Woycenko. Vol. 1, Winnipeg-Ottawa 1975; Vol. 3, Ottawa 1980; Vol. 2 by W. J. Couch and O. Woycenko. Winnipeg-Ottawa 1977.
- V 65-riččja narodžennja Jaroslava Rudnyc'koho 1910. A Festschrift compiled (in 40 copies) by Semen Pohorilyj (SP.), UM Slavic Studies. Winnipeg 1975.
- "25-riččja naukoivoji praci Prof. Jar. Rudnyc'koho" - By Oksana Boruszenko in: *Narodna Volia*. Scranton, Pa. No. 38/1974.
- "Napysane lyšajet'sja (Do 65-riččja prof. d-ra Jaroslava B. Rudnyc'koho). By St. Radion. *Vyzvol'nyj šljax*. London, No. 3, p. 381-2.
- Review of *Scripta manent* by P. Cymbalisty. *Mitteilungen*: A-F.U.W. No. 13, München 1976, p. 149-151.
- Review of *Scripta manent* - by E. Kasinec. *Canadian-American Slavic Studies*, Vol. XI, 1977, p. 450-451.
- The First Twenty-five years: 1954-1980. The Canadian Journal of Linguistics - Index*. By Eric S. Wheeler. Toronto 1982, p. 11, 26.
- J. Knobloch *Sprachwissenschaftliches Wörterbuch*. Lief. 2, Heidelberg 1963, p. 85.
- Australian National Bibliography*. Canberra, Vol. 1, p. 472; Vol. 2, p. 406, 477.
- Bibliothèque Nationale: Catalogue général des livres imprimés 1950-1969*. Paris 1973, Passim.

Fifth International Directory of Anthropologists. Chicago-London 1975, p.332.

Lietuvių Enciklopedija, (26), p.69.

Multiculturalism and Ethnic Groups in Canada. A Brief Bibliography. By Andrew Gregorovich. Toronto 1971. Passim.

Canadian Ethnic Groups Bibliography. By Andrew Gregorovich. Toronto 1972. Passim.

J.B.Rudnyckyj. *Forum, Toronto-Scranton* 1981, p.25.

The University of Manitoba: General Calendar. Winnipeg, Manitoba, 1950-1982. Passim.

Linguistic Bibliography. Vol.1-32. Utrecht-Anvers, 1947-1989. Passim.

Onoma. ICOS, Vol.1-23, Louvain-Loeven 1950-1979. Passim.

The Study of Names in Literature: A Bibliography by E.M.Rajec. New York 1978, p.166.

"Pro hromads'ko-polityčnu dijal'nist' d-ra Rudnyc'hoho". *Vil'na Dumka, Lidcombe.*

S.Narižnyj *Ukrajins'ka emigracija: Kul'turna pracija ukrajins'koji emigraciji miž dvoma svitovymy vijnamy.* Praha 1942. Passim. (Photograph of JBR as of 1941).

Knyha mystciv i dijačiv ukrajins'koji kul'tury. Toronto 1954. S.v.

Paul Yuzyk *The Ukrainians in Manitoba. A Social History.* University of Toronto Press (1953), p.63,137,155,199.

Andrew Gregorovich *Chronology of Ukrainian Canadian History.* Ukrainian Canadian Committee, Toronto 1974, p.34,46,47.

F.A. Macrouch *Ukrainians in Canada Business Year Book.* Winnipeg 1949 and ff. Passim.

Peter A.Goy- Laurence H.Miller *A Biographical Directory of Librarians in the Field of Slavic and East European Studies.* American Library Association. Chicago 1967, p.53.

Shtohryn, D. Ed.: *Ukrainians in North America. A Biographical Directory of Noteworthy Men and Women of Ukrainian Origin in the United States and Canada.* Champlain 1975, p.278-279.

Watson Kirkconnell "New Canadian Letters" / Publications in Other Languages. Yearly surveys in *University of Toronto Quarterly* 1950-1965. Passim.

Roman Weres *Ukraine: Selected References in the English Language.* Chicago 1974. Passim.

Roman Weres *Bibliography of the Ukrainica Diasporiana Published in the Years 1973, 1974, 1975.* Chicago 1977. Passim.

Ol'ha Woycenko *The Ukrainians in Canada. Canada Ethnica* 4. Ottawa-Winnipeg 1967/1968. p.152-153.

Ol'ha Woycenko *The Annals of Ukrainian Life in Canada.* Vol.1(1961) - Vol.6(1982). Passim

Canada Press Club *The Multilingual Press in Manitoba.* Winnipeg 1974. Passim.

B. Bilash "One of Canada Centres of Ukrainian Studies: Department of Slavic Studies, University of Manitoba. *Ukrainian Review* Vol.19:3, London 1972, p94-96.

Одна

3 картки Конгресової Бібліотеки в США:

Slavutych, IAr, 1918-

Творець української науки в Канаді та інші статті й матеріали з приводу 60-річчя проф. Яр. Руданицького. Вінніпег, 1971.

96 p. ports. 25 cm.

C***

1. Rudnyts'kyi, Iaroslav Bohdan, 1910-

I. Title.

Title romanized: Tvorets' ukrains'koj nauky v Kanadi.

PG3809.R8Z9

72-319061

Library of Congress

72 121

J. B. RUDNYCKYJ

REPERTORIUM BIBLIOGRAPHICUM

1933—1983

Published by
Ukrainian Language Association
OTTAWA

Видана в 1984 році бібліографія
писань Яр. Б. Рудницького за роки
1933-1983
обхоплює 2102 заголовки.

- British Museum: General Catalogue of Printed Books & its Supplements*, London 1963 ff. Passim.
- Canadiana*. National Library of Canada, Ottawa 1950-1982. Passim.
- Canadian Books in Print*. By M. Pluscaskas. Toronto 1974-1980. S.v.
- Slavica Canadiana*. 1951-1972. UVAN, Winnipeg. Passim.
- Ukrainica Canadiana*. 1951- 1972. UVAN. Winnipeg. Passim.
- H. Draye "Le Professeur J.B. Rudnyckyj et le C. I.S.O." *Onomastica* No.42, Winnipeg 1971, p. 17-19.
- Je. Hlyva "Profesor D-r Jar. Rudnyčkyj jak lju-dyna i naukovec". *Vil'na Dumka, Lidcombe*, No. 20-21/1976.
- "Dvi knyžky na pošanu prof. Ja. Rudnyc'koho". *Šljaz Peremohy 4*, London 1976.
- O. Woycenko "Hidne zaveršennja odnoho etapu ukrajinoznavstva j slavistyky v Kanadi". *Svoboda, Jersey City* No. 136/76; *Postup, Winnipeg* No. 35/1976, *Naša Meta, Toronto*, No. 34/1976, a.o.
- O. Woycenko "Dr. Rudnyckyj retires: A scholar in Slavic studies". *Winnipeg Free Press*, 27. 8. 1977; *Progress, Winnipeg* No. 35/1977; *CAS Bulletin*, No. 39/1977, a.o.
- J. B. Rudnyckyj - Septuagenarius. A Biographical Sketch*. By Ol'ha Woycenko. Ukrainian Language Association. Ottawa-Montreal, 1980, 32 p. Illustrations.
- Andrew Gregorovich "Ukrainian Canadiana: A Selected Bibliography of Scholarly Works 1970-1980. *Canadian Ethnic Studies*, Vol. 12:2. Calgary 1980, p. 102-124.
- Canadian Institute of Ukrainian Studies: *Register of Scholars, Researchers, and Academics in Ukrainian and Ukrainian-Canadian Studies in Canada*. Edmonton 1977/8, p. 14.

O.Woycenko "Profili dijačiv Ukrajin's'koji Narodn'oji Respubliky"- Profiles of Ukrainian Statesmen in Exile. *Ukrainica Exiliana*, No.5. Philadelphia-Ottawa 1981, p.43-46.

J.R.Pinchuk "Manitoba - Centre of Ukrainian Studies" *Ukrainian Review*. London 1970, Vol.21:4, p.85-95.

H.Semeniuk "Profesor Jaroslav Rudnyč'kyj jak literaturoznavec". *Vil'na ukrajins'ka nauka v Pivničnij Ameryci ta Instytut im. Symona Petljury*. Toronto-Philadelphia 1982, p.67.

R.B.Klymasz "Do istoriji slovjans'koji folkl'orystyky v Kanadi". *Slovo na storož'i*. No.14, Winnipeg, p.16-18.

N.I.Pazunjak "Scripta manent...: Do 70-riččja...Jaroslava Rudnyč'koho". *Ukrajins'ka knyha*. Philadelphia 1981, p.7-9.

B.B.Peel "Professor Rudnyč'kyj as a Bibliographer". *Papers of the Bibliographical Society of Canada*. XI, 14.

B.B.Peel *A Bibliography of the Prairie Provinces to 1953*. University of Toronto. 2nd Ed., p.460, 746.

S.Halyk-Holutjak "Vidznačennja juvileju" *Žyttja i škola*, No.3(196), 1982.

S.P.Hallick Jr. "Biographical Sketch of J.B.Rudnyč'kyj". *Ukrainian Weekly*, No. 9, Jersey City 1982.

Rudnyč'kiana - Рудницькіяна
Ottawa 1985-1992.

Oral interviews with JBR 1984-1992.

Київ

Зміст

CONTENTS

I. В Україні

Перемишль	1910 - 1914	-----	5
Стрий	1914 - 1929	-----	6
Львів	1929 - 1938	-----	7

II. Західна Європа

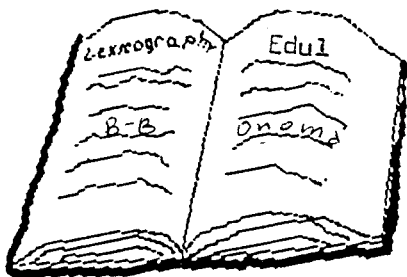
Берлін - Прага	1938 - 1945	---	10
Вунзідель - Гайдельберг	- 1948		13

III. Канада

Вінніпег	1949 - 1977	-----	16
Монреаль - Оттава	1977	-----	24

<u>Слово на закінчення</u>	-----		38
----------------------------	-------	--	----

<u>Джерела</u>	-----		40
----------------	-------	--	----

The National Union Catalog

Pre-1956 Imprints

A cumulative author list representing Library of Congress printed cards and titles reported by other American libraries. Compiled and edited with the cooperation of the Library of Congress and the National Union Catalog Subcommittee of the Resources Committee of the Resources and Technical Services Division, American Library Association

Volume 509

RUDNYTS'KYĬ, IAROSLAV BOHDAN (R) -
RUNGE, EMIL

Mansell 1977

Один із двох томів американського
зведеного каталога зі списком
праць Ярослава Богдана Рудницького
і місцем їх зберігання в США.

1100092

\$ 600

SLAVISTICA

"C"

A multilingual series relating to Slavic and East European languages and cultures, was founded in Augsburg, West Germany, in 1948 by J.B. Rudnyckyj, then Director of U.V.A.N. - Institute of Slavistics. In the years of 1948-1992 100 issues were published.

They are obtainable:

SLAVISTICA No. 1-3, 8 and 77 on xerox or microfilm from the Photoduplication Service of the Library of Congress, Washington, D.C., 20540.

SLAVISTICA No. 5-7, 9-76 from Ukrainian Free Academy of Sciences - UVAN, 456 Main Street, Winnipeg, Manitoba, Canada.

SLAVISTICA No. 78-100 from:
Association de la langue ukrainienne
A.L.U. 5790 Rembrandt Ave. #404,
Montréal - Côte St. Luc, Québec, Canada.
H4W 2V2